

terület még élő folklóranyaga a társadalmi-gazdasági fejlődés következtében gyors kihalásban van. Ez az anyag — a füzet publikációjából is sejtethetően — nem éppen szegényes, hiszen a gyűjtés például bunyevác, de magyar vonatkozásban is kiterjeszthető lenne még legalább 9—10 helységre (l. ezeket a füzet 21. oldalán), amelyek a fentiekkel együtt viszonylag azonos néprajzi jelleggel bírnak. Mindez gazdag folklorisztikai és minden bizonnyal *történeti* tanulsággal is járna e terület népeit illetően. A kezdeményezőket — a bácsalmási gimnázium néprajzi szakkörét, amely a szóban forgó füzet verseit gyűjtötte — feltétlen dicséret illeti; ugyanakkor a közreadó HNF-ot a MDDSz-ével együtt. Egy alaposabb kutatás valamely illetékes tudományos szervünk — elsősorban a Magyar Néprajzi Társaság, esetleg az Egyetem Néprajzi Tanszékének a feladata lenne.

Láng József

Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve 1958. Szerkesztő: Dezsényi Béla. Bp. 1959. Kossuth ny. 378 l.

„A könyvtárak azért teszik közzé évkönyveiket — mondja az előszó —, hogy beszámoljanak életük egy elmúlt szakaszáról s hogy izelítőt adjanak dolgozóik tudományos igényű munkájának gyümölcséből”. Ez a célja ennek a kötetnek is.

Négy csoportban szerepelnek a közlemények: I. A könyvtár életéből; II. A könyvtári munka módszertani kérdéseiről; III. Az OSZK gyűjteményeinek anyagából; IV. Könyvtár és művelődéstörténeti tanulmányok. A könyvtár belső életével, a könyvtári munka egyes szakaszaival foglalkozó dolgozatok (Vécsey Jenő: Az OSZK zenei gyűjteményének fejlődése az elmúlt tizenöt évben, Sajó Géza: Egy haladó szellemű középkori bölcselő elveszettnek tartott művei nyomában, N. Rác Aranka: A katalogizálási szabályok nemzetközi egysége felé, Gombócz István: Központi csereszolgálatok stb.) is igen tanulságosak, az irodalomtörténetés számára azonban közvetlenebb segítséget jelentenek a gyűjtemények egyes darabjait bemutató írások. A könyvtár állományába tartozónak olyan előnye van egy külső kutatóval szemben, amit nagyon jól lehet, sőt kell is kamatoztatni. Az a szinte bensőséges kapcsolat, amely kialakul a gyűjtemény és gondozója között, lehetőséget ad olyan kérdések felvetésére és megoldására a feltáró munka során, amelyeket egy „idegen” meg sem érezhet. Ennek bizonyítására felsorakoztathatók akár a kötet minden tanulmányát. Ehelyett célravezetőbb azonban, ha izelítőknek kiemelünk néhányat. A *Brevirarium Strigoniense* újabban

fellett ösnyomatvány kiadásáról Borsá Gedeon számol be minden apró részletre kiterjedő gondossággal, alaposággal. Wohl-Janka emlékalbumáról — melyet nemrégén vásárolt meg a könyvtár — Cs. Gárdonyi Klára ír, felvázolja a Wohl-nővérek szellemi környezetét, törekvések lényegét és jelentőségüket a magyar művelődés történetében. Az emlékalbum anyagán kívül felhasznál a szerző más, a könyvtárban található Wohldokumentumot is. Sajtótörténeti szempontból jelentős Terbe Lajos Szibériai magyar lapok 1915—21 (Bibliográfia az omszki Forradalom és Vörös Újság részletes ismertetésével) című közleménye. Hézagpótló Fazekas József dolgozata is: A magyar papírtörténeti irodalom bibliográfiája. Meg kell említenünk Csép Attila Csernátóy Lajos névtelen és álnévű levelezéséről szóló tanulmányát, amely fontos és érdekes adatokat közöl e múlt századi neves újságíró életéhez. Simon Mária Anna cikke A szépirodalom hatásának vizsgálatáról számol be a külföldi eredmények és a hazai kezdeményezések alapján. Ezzel rokon Hankiss Elemér Hamlet-élmény elemzése is. Ez a két dolgozat arról győz meg bennünket, hogy ezen a területen is sok még a tennivaló és további érdekes eredményeket várhatunk. V. Windisch Éva egy hajdani kényes ügyet kísérel meg tisztázni tiszteltre méltó tárgyilagossággal Miller Jakob Ferdinánd múzeumi igazgató utolsó éveit és az Országos Széchényi Könyvtár című írásában.

Folytathatók még a felsorolást, de az érdeklődő sokkal többet kap, ha megnézi ezeket a maguk helyén. Ennyiből is kitűnik; olyan kiadvánnyal gazdagodtunk, melyet számon kell tartanunk.

Tarnóc Márton

Annales universitatis scientiarum Budapestensis de Rolando Eötvös nominatae. Sectio philologica. Tom. II. Redigit: Ladislaus Kardos adiuvante Tiberio Szobotka. Bp. 1960. Tankönyvkiadó. 153 l.

Az ELTE Bölcsészettudományi Kar filozófiai tanszékének tudományos munkásságából ad izelítőt az évkönyv új kötete. A tanulmányok — hogy a külföldi kutatók számára is hozzáférhetőek legyenek — ezúttal is idegen (angol, francia, német, orosz) nyelven jelentek meg. Ez a hazai világirodalmi kutatások eredményeinek a külfölddel való megismeretése szempontjából kétségtelenül indokolt. Nem tudjuk azonban, hogy ugyanez elmondható-e azokról a magyar irodalomtörténeti részlettanulmányokról, amelyek többnyire magyarul nem jelentek meg. Véleményünk szerint ezek iránt csaknem kizárólag hazai kutatók érdeklődnek (még más lenne a helyzet, ha összefoglalóbb jellegű tanulmányokról

lenne szó), ezért az ilyen munkákat magyarul — esetleg idegen nyelvű rezümével — kellene közölni. A magyar irodalomtörténetet — szűkebb értelemben véve — két tanulmány képviseli a kötetben, bár vonatkozásai miatt ide vehetünk még kettőt (Tibor Kardos: *Die Bedeutung der in Patak verbrachten Jahre für die humanistische Pedagogik Comenius'* és Éva Róna: *Sir Philipp Sidney and Hungary*) Kardos Tibor tanulmánya korábban magyarul is megjelent (Ped. Szle, 1958.); az utóbbi pedig az 1573-ban Magyarországon járt neves angol költő magyar kapcsolataival, illetőleg a magyar hősdalokra vonatkozó megállapításával foglalkozik.

Mezei Márta tanulmánya (*Ein vergessenes Bessenyei-Buch: Leben und Taten des János Hunyadi*) Bessenyei Györgynek egy olyan művére hívja fel a figyelmet, amelyre az irodalomtörténet, érdemének megfelelően még nem figyelt fel. A Hunyadi János életrajz 1778-ban Bécsben jelent meg, de új kiadására, bár Vajthó László ezt is tervbe vette sorozatában, mind ez ideig nem került sor. Az is igaz, hogy irodalomtörténetírásunk még nem foglalkozott Bessenyei e művével részletesen, bár Gálos Bessenyei életrajzában már bizonyos mértékig rámutatott jelentőségére; arra t. i., amit Mezei Márta is a legjelentősebbnek tart benne: felvilágosult szellemére és előadásmódjának értékeire. Mégis mindenképpen indokolt volt Bessenyei e munkájával alaposabban foglalkozni, mert kétségtelen, hogy ha nem is a legjobb, de mindenesetre a jelentékenyebb munkái közé tartozik.

Az évkönyv másik magyar irodalomtörténeti tanulmányában Nagy Miklós Jókai *Aranyember* című regényével foglalkozik (*Der Goldmensch. Versuch einer Analyse des Romans von Mór Jókai*). Magyarul is megjelent: It (1959.) Jókainak — talán a legnépszerűbb regényéről — az utóbbi években többen is irtak (Sőtér István: *Jókai útja*. Csillag 1955; Lengyel Dénes: *Utószó a regény 1954. évi kiadásához*), Nagy Miklós tanulmánya mégis új szempontokat is vet fel és olyan megállapításokat tartalmaz, amelyek nem csak az *Aranyember*-re, hanem általában Jókaira vonatkoznak. Nagyon érdekesek például azok a fejtegetések, amelyekben Jókai és a valóság viszonyáról van szó. Ezek során vitába száll Mikszáth véleményével és számos művével bizonyítja, hogy Jókai személyes élményeinek a nyomai sokszor kimutathatók más regényeiben is, nem csak az *Aranyember*-ben, mint ahogyan ezt Mikszáth állította. Kétségtelen, hogy az *Aranyember* azért válhatott Jókai egyik legsikerültebb regényévé, mert egyaránt kapcsolódik Jókai élményvilágához és a kor viszonyaihoz. A szerző részletesen foglalkozik a kor társadalmi és politikai állapotaival is, amelyek a regény születését

lehetővé tették, valamint Jókainak azzal a művészi formakeresésével, amelynek során e művében közelítette meg legjobban a kritikai realizmus emberábrázolását.

Az évkönyv a magyar irodalomtörténethez kapcsolódó tanulmányokon kívül még számos írást tartalmaz, amelyek részben magyar nyelvészeti, részben pedig a nem magyar irodalmi tanszékek munkásságáról adnak számot.

Kókay György

Nagy Dezső: Cegléd bibliográfiája. Bp. 1960. Múzeumok Központi Propaganda Irodája. 173 l. (Ceglédi Füzetek 9.)

Nagy Dezső összeállítására 38 fejezetben 1915 címléírást tartalmaz. Az igen magas fejezetszám a tájékozódást megkönnyíti ugyan, de bizonyos fókig el is aprózza az egyes tárgyköröket. (Pl. képzőművészet, zene, színház, műkedvelők-dalárda nyugodtan összevonható lett volna egy fejezet alá stb.)

A minket közelebbről érdeklő *Irodalom-irodalomtörténet* fejezet 72 címet ölel fel. A feltárt anyag különösen azért értékes, mert a mintegy 250 évfolyamot is elérő helyi hírlapanyag alapján készült. Jellemzészül csak néhány érdekesebb adatot ragadunk ki: Szegedi Kis Istvánról, aki egy ideig ceglédi pap volt, külön cikk számol be.

A *Ceglédi Függelék* 1934-es évfolyamában Petőfi haláláról számol be „Petőfi tanítványa”.

Cegléden töltötte élete utolsó éveit Áldor Imre. A helyi sajtóban ketten is (Kardos Albert és Opperl József) megírták életrajzát.

Itt élt gyermekkorában Toldy Ferenc, ide adták magyar szóra. Ceglédi életéről, lakásáról, későbbi munkáiról több írás is tájékoztat.

Szabolcska Mihály 1897-től több verset küldött a *Cegléd* c. lapnak. Rákosi Viktornak pedig 1899-ben és 1901-ben jelent meg novellája a helyi lapban.

Kárpáti Aurél verseiből a *Czegléd* c. hetilap 1904-es évfolyama őriz néhányat. Munkásságát a továbbiak során is figyelemmel kísérik. *Az én örökségem* c. kötetből 1909-ben mutatnak be néhány verset.

Ugyancsak a *Ceglédi Függelék* 1934-es évfolyamában Cecei aláírással, *Ady emlékek* címen jelent meg cikk.

A fentiek csak kisebb részét jelentik a bibliográfiában foglalt anyagnak. Elszórtan több íróról található még egy-egy érdekes irodalmi adat. (Arany, Jókai, Táncsics, Széchenyi, Gárdonyi, Reményik, Áprily, Juhász, Háry, Ibsen, Tolsztoj.)

Kár, hogy az irodalomtörténészek számára is hasznos bibliográfiát egyáltalán nem, vagy csak hosszas utánjárással lehet megszerezni.

Kóhegyi Mihály